

Slovenský národopis

37-1989

1-2

Na obálke:

1. strana: *Concordantia discordantium canonum* zo začiatku 14. storočia. Písmo Q(uidam) s dvojicou snúbencov. Bratislava, Kapitulná knižnica. Foto H. Bakaljarová z publikácie A. Güntherová — J. Mišianik: *Stredoveká knižná maľba na Slovensku. Bratislava 1961*
4. strana: Mladucha z Liskovej, okr. Lipt. Mikuláš. Rekonštrukcia na folklórnom festivale v Detve r. 1987 zdôrazňuje symbolickú zeleň na odeve. Foto T. Szabó

Blok príspevkov pripravil PhDr. Milan Leščák, CSc.

HLAVNÁ REDAKTORKA

Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašpariková, Emilia Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Antonín Robek, Peter Slavkovský, Viera Urbancová

1-2
37-1989

Slovenský národopis

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

VEDA
VYDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED
BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)

European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

SVADOBNÝ OBRAD — TRADÍCIE A SÚ-
CASNOSŤ

Úvod (Milan Leščák)	7
Jakubiková, Kornélia: K metodológii štúdia svadby	10
Komorovský, Ján: K problematike porovnávacieho štúdia slovenskej svadby	19
Mozolík, Peter: Civilný sobášny obrad na Slovensku a jeho vývin	26
Feglová, Viera: Funkcia priestoru pri obradnom prijatí nevesty do domu muža	34
Chorváthová, Ľubica: Paralely rodinno-rodového kultu v zvykosloví dvoch kysuckých obcí	41
Benža, Mojmír: Znaky svadobného sprievodu vo svetle symboliky	51
Danglová, Oľga: Symboly panenstva v svadobnom obrade na Slovensku	57
Apáthyová-Rusnáková, Zora: Sobáshne ohlášky a ich miesto v obyčajovom systéme na Slovensku	72
Stoličná, Rastislava: K problematike hostín a jedál v svadobnom obrade na Slovensku	77
Podoba, Juraj: Riešenie rezidenčných problémov mladých manželov v tradičnom dedinskom prostredí	89
Botíková, Marta: Svadobný obrad u Slovákov vo Vojvodine	99
Méryová, Margita: K základným znakom palockej svadby na Slovensku	106
Mann, Arne: Základné znaky svadby Cigánov-Rómov na východnom Slovensku	113
Krekovičová, Eva: K vybraným problémom kontextových väzieb piesne vo svadobnom ceremoniáli	123
Popelka, Pavel: Funkce a charakteristika svatebného písňového repertoáru	135
Leščák, Milan: Svadobné verše a vinše	149
Profantová, Zuzana: Biblické motívy v svadobných rečiach	158
Luther, Daniel: Masky v svadobných obyčajach	164
DISKUSIA	
Mušinka, Mikuláš: Včleňovanie tradičných folklórnych prvkov do súčasného svadobného obradu	177
Benža, Mojmír: Nevesta či mladucha?	186
MATERIÁLY	
Mjartan, Ján: Posledný medovníkár a voskár v Prievidzi	189

PhDr. Alena Plessingerová CSc. jubiluje (Soňa Švecová)	212
K životnému jubileu PhDr. Jána Botíka CSc. (Peter Slavkovský)	214
Životné jubileum PhDr. Svetozára Švehláka CSc. (Milan Leščák)	218
Za akademikom G. S. Čitajom (Ján Podolák)	222
Prof. Jozef Burszta (1914—1987) (Ján Podolák)	224
Jubilujúca a bilancujúca Matica slovenská (Marta Botíková)	226
Konferencia „K histórii nášho národopisu“ a Valné zhromaždenie Národopisnej spoločnosti československej pri ČSAV (Leo Kužela)	228
Seminár o poľskej etnickej skupine v ČSSR (Andrej Sulitka)	229
Konferencia „Romantizmus a ľudová slovesnosť“ (Hana Hlôšková)	230
Zasadnutie MKKKB, Varna 26.—31. X. 1987 (Peter Slavkovský)	232
VIII. Medzinárodné sympóziu Etnographia Pannonica (Marta Botíková)	234
12. Medzinárodný kongres antropologických vied (Viera Gašpariková)	235

RECENZIE A REFERÁTY

M. Maj, Rola daru w obrzędzie weselnym (Kornélia Jakubiková)	238
Zborník SNM Etnografia 28, 1987 (Peter Slavkovský)	239
Publikácie o zátopovej oblasti Starina (Mikuláš Mušinka)	240
Myjava (Eva Pančuhová)	243
Venkovské město 2. (Juraj Podoba)	245
P. Švorc, Podtatranské premeny (Ján Michálek)	246
G. Frák, Baníctvo v Železníku (Jaroslav Čukan)	247
M. Zuberová, Tisícročie módy (Zuzana Štefániková)	249
S. Burlasová, Ľudová pieseň na Horehroní (Eva Krekovičová)	250
Narodni pisni sela Orjabyna (Mikuláš Mušinka)	252
Keď je dobrá klobása... Spomienkové rozprávanie slovenského ľudu (Zora Vanovičová)	253
Z. Profantová, Dúha vođu pije (Milan Petráš)	254
P. Michalides, Výtvarná kultúra výroby (Monika Kardošová)	256
Smích a pláč středověku (Zuzana Profantová)	257

Sociálno-kultúrnyj oblik sovetских nacij (Viera Kaľavská)	259
Słownik etnologiczny (Jarmila Paličková-Pátková)	260
Huculščyna (Mikuláš Mušíňka)	261
L. Timaffy, Szigetközi krónika (Jozef Liszka)	263
J. Barabás — N. Gilyén, Magyar népi építészeti (Soňa Švecová)	264
Handwerk in Mittel- und Südosteuropa (Jozef Ušák)	265
J. Kwak, Obyczajowość mieszkanców miast górnośląskich w XVI—XVIII wieku (Katarína Popelková)	267
L. Takács, Határjelek, határjárás a feudális kor végén Magyarországon (Soňa Švecová)	269
Slavianskij folklor (Mikuláš Mušíňka)	270
O. I. Dej, Ukrajinska narodna balada (Mikuláš Mušíňka)	271

СОДЕРЖАНИЕ

СВАДЕБНЫЙ ОБРЯД — ТРАДИЦИИ И СОВРЕМЕННОСТЬ

Введение (Милан Лешчак)	7
Якубикова, Корнелия: Методологические проблемы изучения свадьбы	10
Коморовски, Ян: Проблематика сравнительного изучения словацкой свадьбы	19
Мозолик, Петер: Гражданский брак в Словакии и его развитие	26
Феглова, Вера: Функции пространства при обрядовом принятии невесты в дом мужа	34
Хорватова, Любица: Параллели семейно-родового культа в обычаях и обрядах двух кисуцких поселков	41
Бенжа, Моймир: Знаки свадебного шествия в свете символики	51
Данглова, Ольга: Символы девственности в свадебном обряде в Словакии	57
Апатиова-Руснакова, Зора: Свадебное оглашение и его место в системе словацких обычаев	72
Столична, Рагислава: Проблематика угощений и блюд свадебного обряда в Словакии	77
Подоба, Юрай: Решение резидентских проблем молодых супругов в традиционной деревенской среде	89
Ботикова, Марта: Свадебный обряд у Словаков в Войводине	99
Мериова, Маргита: Основные знаки палочкой свадьбы в Словакии	106

Мани, Арне: Основные знаки свадьбы цыган-ромов в восточной Словакии	113
Крековичова, Эва: Избранные проблемы контекстуальных связей песни в свадебном церемониале	123
Попелка, Павел: Функция и характеристика свадебного песенного репертуара	135
Лешчак, Милан: Свадебные речи и приговоры	149
Профантова, Зузана: Библиейские мотивы в свадебных речах	158
Лутер, Даниел: Маски в свадебных обычаях	164

ДИСКУССИЯ

Мушинка, Микулаш: Включение традиционных фольклорных элементов в современный свадебный обряд	177
Бенжа, Моймир: Невеста или же сноха?	186

МАТЕРИАЛЫ

Мяртан, Ян: Последний пряничник и воскобой в городе Приевидза	189
---	-----

ОБЗОРЫ

Д-р. Алена Плессингерова, к.и.н. отмечает юбилей (Соња Швецова)	212
Д-р. Ян Ботик к.и.н. — пятьдесят лет (Петер Славковски)	214
К жизненному юбилею Д-ра Светозара Швеглака, к.и.н. (Милан Лешчак)	218
Памяти академика Г. С. Читая (Ян Подолак)	222
Профессор Йосеф Бурста (1914—1987) (Ян Подолак)	224
Матица словацкая юбилеует и подводит биланс (Марта Ботикова)	226
Конференция «К истории нашей этнографии» и Общее собрание Этнографического чехословацкого общества ЧСАН (Лео Кужела)	228
Семинар о польской этнической группе в ЧССР (Андрей Сулитка)	229
Конференция «Романтизм и устное народное творчество» (Хана Глошкова)	230
Заседание МКККБ, Варна 1987 (Петер Славковски)	232
VIII международный симпозиум Этнография Панноника (Марта Ботикова)	234
12 международный конгресс антропологических и этнологических наук (Вера Гашпарикова)	235

РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ

DIE HOCHZEITSZEREMONIE — TRADITIONEN UND GEGENWART

Einleitung (Milan Leščák)	7
Jakubíková, Kornélia: Methodologische Probleme des Studiums der Hochzeit	10
Komarovský, Ján: Zur Problematik der vergleichenden Studiums der slowakischen Hochzeit	19
Mozolík, Peter: Die Ziviltreuung in der Slowakei und ihre Entwicklung	26
Feglová, Viera: Die Funktion des Raumes bei der zeremoniellen Aufnahme der Braut in das Haus ihres Mannes	34
Chorváthová, Lubica: Parallelen des Familien-Stammeskultes im Brauchtum zweier Gemeinden im Kyšuce-Gebiet	41
Benža, Mojmir: Die Merkmale des Hochzeitszuges im Lichte der Symbolik	51
Danglová, Olga: Symbole der Jungfräulichkeit in der Hochzeitszeremonie in der Slowakei	57
Apáthyová-Rusnáková, Zora: Das Trauungsaufgebot in den slowakischen Hochzeitsbräuchen	72
Stoličná, Rastislava: Die Problematik der Gastmähler und Speisen bei der Hochzeitszeremonie in der Slowakei	77
Podoba, Juraj: Die Lösung der Wohnsitzprobleme junger Eheleute in der traditionellen dörflichen Umwelt	89
Botíková, Marta: Die Hochzeitszeremonie bei den Slowaken in der Wojwodina	99
Méryová, Margita: Die Grundmerkmale der Palóczer Hochzeit	106
Mann, Arne: Die Grundmerkmale der Hochzeit bei den Zigeuner-Romas in der Ostslowakei	113
Krekovičová, Eva: Zu ausgewählten Problemen der Kontextbindungen des Liedes im Hochzeitszeremoniell	123
Popelka, Pavel: Die Funktion und Charakteristik des Liederrepertoires bei der Hochzeit	135
Leščák, Milan: Hochzeitsreden und Hochzeitswünsche	149
Profantová, Zuzana: Biblische Motive in den Hochzeitsreden	158
Luther, Daniel: Die Masken in den Hochzeitsbräuchen	164

Mušinka, Mikuláš: Die Eingliederung der traditionellen volkstümlichen Elemente in der gegenwärtigen Hochzeitszeremonie	177
Benža, Mojmir: Die Schwiegertochter oder die Braut?	186

MATERIALIEN

Mjartan, Ján: Der letzte Lebkuchenbäcker und Wachszieher in der Stadt Prievidza	189
---	-----

RUNDSCHAU

PhDr. Alena Plessingerová, CSc. jubiliert (Soňa Švecová)	212
PhDr. Ján Botík, CSc. fünfzigjährig (Peter Slavkovský)	214
Zum Lebensjubiläum PhDr. Svetozár Švehlák, CSc. (Milan Leščák)	218
G. S. Čitaja ist gestorben (Ján Podolák)	222
Prof. Józef Burszta (1914—1987) (Ján Podolák)	224
Matica slovenská — jubiliert und bilanziert (Marta Botíková)	226
Die Konferenz „Zur Geschichte unserer Volkskunde“ und die Vollversammlung der Ethnographischen Tschechoslowakischen Gesellschaft bei ČSAV (Leo Kužela)	228
Das Seminar über die polnische ethnische Gruppe in der CSSR (Andrej Sulitka)	229
Die Konferenz „Romantismus und die Volkspoesie“ (Hana Hložková)	230
Die Tagung IKKKB in Warna (Peter Slavkovský)	232
Das VIII. internationale Symposium Ethnographia Pannonica (Marta Botíková)	234
Der 12. internationale Kongres der anthropologischen und ethnologischen Wissenschaften (Viera Gašparíková)	235

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

WEDDING CEREMONY — TRADITIONS AND THE PRESENT DAY

Introduction (Milan Leščák)	7
Jakubíková, Kornélia: To the methodology of the study of wedding	10
Komárovský, Ján: To the problems concerning the comparative study of Slovak wedding	19
Mozolík, Peter: Civil wedding ceremony in Slovakia and its development	26
Feglová, Viera: Function of space in the ceremonial reception of bride in man's house	34
Chorváthová, Lubica: Parallels of the family-lineal cult of customs in two villages of Kysuce	41
Benža, Mojmir: Characteristics of wedding procession in the light of symbols	51
Danglová, Oľga: Symbols of virginity in the wedding ceremony in Slovakia	57
Apáthyová-Rusnáková, Zora: Banns of matrimony and their place in the customs wedding system in Slovakia	72
Stoličná, Rastislava: To the problems of feasts and meals in the wedding ceremony in Slovakia	77
Podoba, Juraj: Solution of residential problems of young couple in the traditional rural environment	89
Botíková, Marta: Wedding ceremony in Slovaks living in Vojvodina	99
Méryová, Margita: To the fundamental features of the Palocian wedding in Slovakia	106
Mann, Arne: Fundamental features of the wedding in Gypsies — Roma in eastern Slovakia	113
Krekovičová, Eva: To chosen problems of the contextual bond of a song in the wedding ceremony	123
Popelka, Pavel: Function and characteristics of the wedding singing repertoire	135
Leščák, Milan: Wedding verses and congratulations	149

Profantová, Zuzana: Biblical motives in wedding speeches	158
Luther, Daniel: Masks in wedding customs	164

DISCUSSION

Mušinka, Mikuláš: Incorporation of the traditional folklore elements in the present-day wedding ceremony	177
Benža, Mojmir: A bride or a young woman?	186

MATERIALS

Mjartan, Ján: The last gingerbread-maker and waxer in Prievidza	189
---	-----

REVIEWS

The anniversary of PhDr. Alena Plesingerová, CSc. (Soňa Švecová)	212
PhDr. Ján Botík, CSc. is fifty years old (Peter Slavkovský)	214
To life anniversary of PhDr. Svetozár Švehlák, CSc. (Milan Leščák)	218
In Memoriam G. S. Chitaya (Ján Podolák)	222
Prof. Jozef Burszta (1914—1987) (Ján Podolák)	224
The anniversary and bilance of Matica Slovenská (Marta Botíková)	226
The Conference called "To the history of our ethnography" and the General Meeting of the Czechoslovak Ethnographic Society at the Czechoslovak Academy of Sciences (Leo Kužela)	228
Seminar on Polish ethnic group in CSSR (Andrej Sulitka)	229
The Conference "Romanticism and folk art" (Hana Hložková)	230
IKKKB Session, Varna October 26—31, 1987 (Peter Slavkovský)	232
VIIIth International Symposium of Ethnographia Pannonica (Marta Botíková)	234
12th International Congress of Anthropological and Ethnological Sciences (Viera Gašparíková)	235

BOOKREVIEWS AND REPORTS

RIEŠENIE REZIDENČNÝCH PROBLÉMOV MLADÝCH MANŽELOV V TRADIČNOM DEDINSKOM PROSTREDÍ

JURAJ PODOBA

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Otázke riešenia rezidenčných problémov mladomanželov v prvých mesiacoch ich spoločného života nebola doposiaľ v slovenskej etnografickej literatúre venovaná osobitná pozornosť. Stručné informácie o tomto probléme sa nachádzajú v niektorých syntetických prácach.¹ Viac údajov môžeme nájsť v štúdiách venovaných vzťahu rodiny a obydliia, rodinnému a majetkovému deleniu či otázkam spôsobu bývania.² Tento príspevok si tiež nekladie za cieľ komplexne objasniť túto problematiku. Zaoberá sa riešením bytovej otázky mladých manželských párov v troch lokalitách Slovenska. Sú to obce Muránska Zdychava (okr. Rožňava), Sliache pri Ružomberku (okr. Liptovský Mikuláš) a Veľké Zalužice (okr. Michalovce). Ich výber pre výskum bol podmienený kritériami odlišnej geografickej polohy, odlišnej hospodárskej a kultúrnej úrovne, rôznorodej sociálnej štruktúry i spôsobom osídlenia. I keď sú to všetko obce s roľníctvom ako prevažujúcim zamestnaním väčšiny obyvateľov, odlišná geografická poloha, charakter chotára a bonita pôdy, z nich vyplývajúca špecializácia v poľnohospodárskej i nepoľnohospodárskej výrobe, aj stupeň sociálno-ekonomického rozvoja i v tejto oblasti podmienili určité rozdiely.³ Tieto roz-

diely nevyhnutne ovplyvnili i rozdiely medzi troma lokalitami vo forme a štruktúre rodiny a v spôsobe bývania.

Riešenie rezidenčných problémov mladých manželov v tradičnom dedinskom prostredí v minulosti úzko súviselo so spôsobom deľby nemovitého majetku, s formou a štruktúrou rodiny a s generačnými vzťahmi v rámci nej i s vžitým spôsobom využívania obydliia.⁴

Hospodárske pomery na slovenskom vidieku pred industrializáciou krajiny neumožňovali populačnému prebytku obživu mimo chotára rodnej obce a možnosť trvalého odchodu. Tak, ako sa každý zo súrodencov musel v obci užiť, tak sa každý z nich musel v obci aj ubytovať. Najbližší príbuzní si zo spoločného majetku museli zaistiť obydlie primerané svojmu majetkovému postaveniu.⁵ Prvoradým determinantom bytových pomerov boli pomery hospodárske a majetkové.

Mladé rodiny sa len veľmi zriedkavo mohli hneď po svadbe osamostatniť. Ako bolo na Slovensku takmer zákonité, že nevesta sa vydávala do mužovej rodiny, kde okrem rodičov bývali i jeho slobodní, príp. i ženatí súrodenci, tak bývalo i pravidlom, že po čase (väčšinou po smrti rodičov) sa rozšírená rodina rozpadla a každá dvojica manželov

Murovaný trojdielny dom s valbovou strechou, krytým stĺpovým podstelením a štukovou výzdobou na priečeli. Predstavuje mladšiu formu tradičných roľníckych obydlí v obci, postavených po 1. svetovej vojne. Veľké Zalužice, okr. Michalovce. Foto J. Paličková 1984

Zrubové dvojdielne domy č. 52, 53 so sedlovou strechou, postavené v druhej polovici 19. stor. Predstavujú tradičný typ roľníckeho obydlia v obci. Muránska Zdychava, časť Vyšná Zdychava, okr. Rožňava. Foto J. Podoba 1987

sa snažila získať vlastný byt.⁶ V dôsledku hospodárskej situácie v druhej polovici 19. a na začiatku 20. storočia (v niektorých oblastiach, lokalitách či rodinách až do polovice 20. stor.) sa i po rozpade rozšírenej rodiny jednotlivé malé rodiny často nemohli rezidenčne osamostatniť. I keď prestali spoločne hospodáriť, naďalej obývali spoločný dom. „Spolubývanie príbuzných rodín nebolo výsledkom priania rodín i po rozdelení spoločne obývať jeden dvor, dom či izbu, ale majetkový základ rodičov alebo starých rodičov bol len nutným východiskom pre deľbu majetku medzi potomkov, ktorí nemohli odísť zo svojej otcovizne. Keďže tento majetok sa delil za okolností, ktoré vylúčili samostatnosť rodín a rodiny sa nemohli od seba odsťahovať, sťahovali sa vo chvíli, keď tieto okolnosti prestali platiť, keď hospodárske podmienky rodín vytvorili v závislosti na diferenciačnom procese nové predpoklady pre ich rezidenčné osamostatnenie sa.“⁷ Ak sa však ani po rozdelení majetku nemohli z otcovského domu rozísť, v takýchto spoločných domácnostiach sa stretávajú

so separáciou každej rodiny pri realizovaní viacerých aktivít, spojených s bývaním — predovšetkým spania, varenia a konzumovania potravy. V rozdelení bytového priestoru pri spolunažívaní niekoľkých rodín ako v nerozdelených, tak v rozdelených spoločenstvách sa stretávame s umiestnením dvojíc podľa rebríčka patriarchálnej hierarchie.⁸ Na jeho najnižšej priečke sa spravidla nachádzal najmladší pár.

Otázku rezidenčného usídlenia sa mladých manželov v počiatočnom období ich spoločného života treba sledovať v závislosti od toho, či žili v rámci spoločne hospodáriacej rozšírenej rodiny, v jednom obydlí s rozdelenými rodinami súrodencov jedného z mladomanželov, alebo sa im podarilo získať pre seba samostatný byt (zdedený alebo kúpený dom, bývanie v nájme, prestavbe hospodárskeho priestoru na byt a pod.). Nároky našich predkov na bývanie boli ešte pred niekoľkými desaťročiami veľmi skromné, obytné priestory sa využívali predovšetkým na spanie a prípravu a konzumáciu potravy. Preto i sledovanie riešenia rezidenčných prob-

Murovaný dvojdielny dom č. 96 so sedlovou strechou a štukovou výzdobou v priečeli, datovaný do r. 1914. Predstavuje mladšiu formu tradičného kovoroľníckeho obydľia v obci s modernými stavebnými technológiami a tvrdým stavebným materiálom, ale redukovaným pôdorysom. Sliače pri Ružomberku, časť Nižný Sliač, okr. Lipt. Mikuláš. Foto J. Podoba 1985

Zrubový trojdielny dom č. 673 so sedlovou strechou z druhého desaťročia 20. storočia. Predstavuje mladú formu tradičného dreveného domu chudobnejších vrstiev. Sliače pri Ružomberku, časť Stredný Sliač, okr. Lipt. Mikuláš. Foto J. Podoba 1985

lémov mladých manželov sústredíme iba na niekoľko základných problémových okruhov:

1. Uloženie mladomanželov počas svadobnej noci a miesto spávania krátko po svadbe.
2. Spôsob riešenia rezidenčných problémov mladých manželov v rámci rozšírenej rodiny i v rámci spoločnej domácnosti viacerých separovaných príbuzných rodín.
3. Možnosť rezidenčného osamostatnenia mladej dvojice (rodiny).

Vstup do manželstva znamenal v tradičnom dedinskom prostredí nielen zmenu stavu a zmenu spoločenského postavenia v rámci rodiny i lokálneho spo-

ločenstva, ale i priznanie vyšších nárokov na úroveň bývania. Dospievajúcej mládeži sa ešte v prvých desaťročiach 20. stor. priznávali len veľmi skromné nároky pri uspokojovaní jej potrieb — predovšetkým mládencom. V letnom období vo všetkých troch lokalitách spávali mladí muži mimo domu na sene na pôjdach hospodárskych stavieb. V Sliačoch i na *lodore* stodôl, v Muránskej Zdychave v *chyškách* pri stodolách v chotári i na otiepke slamy na humne stodoly, vo Veľkých Zalužiciach aj na dvore *popod duhol'* (pod odkvapom strechy) a pod *Parobci* v Zalužiciach až do 40.—50. rokov 20. stor. spávali v zimnom období v maštaliach,

Murovaný dom so sedlovou strechou postavený po 1. svetovej vojne. Predstavuje mladšiu formu tradičného roľníckeho obydlija. Muránska Zdychava, časť Vyšná Zdychava, okr. Rožňava. Foto J. Podoba 1987

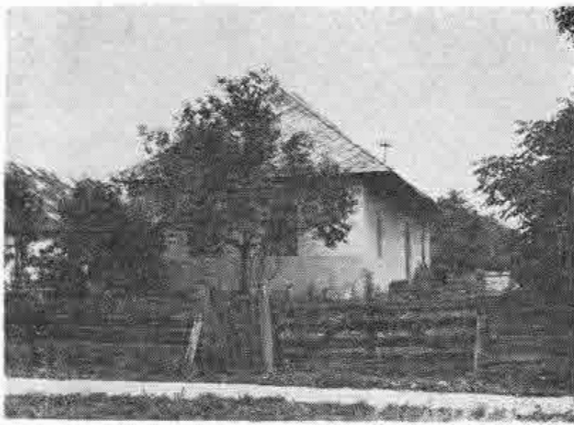

Stodola a chyška z konca 19. stor. v chotári obce. Predstavuje archaickú tradičnú formu sezónnych hospodárskych a obytných stavieb. Chotárne sídlo Paseka, Muránska Zdychava, okr. Rožňava. Foto J. Podoba 1988

kde sa často zdržiavali i cez deň. V ostatných dvoch lokalitách, i keď spali ako ostatní členovia rodiny v dome, v prípade väčšieho počtu rodinných príslušníkov sa im ušlo iba podradnejšie miesto na spanie (lavica, priča, slamník na zemi a pod.). Dievčatá zriedkavejšie spávali mimo domu, vo Veľkých Zalužiciach to nebývalo zvykom. V niektorých rodinách v staršom období (približne do I. svetovej vojny) spávali v tejto lokalite dievčatá (niekedy spolu so starými rodičmi) v komore. Vstupom do manželstva sa postavenie mladého páru podstatne zmenilo.

Potreba diskrétného manželského života nebola vzhľadom na všeobecne rozšírené bývanie viacerých rodín v jednej miestnosti (izbe) v tradičnom spôsobe bývania akceptovaná. Zabezpečovala sa iba v najbližšom období po sobáši, kedy sa posteľ mladomanželov umiestňovala do komory. Ustieľala ju väčšinou matka nevesty v dobe, keď bola nevesta a ženich na sobáši. Mladomanželia spávali v komore niekoľko nocí, „kým sa predok vyriadil“. Potom prechádzali bývať do izby k ostatným manželským párom. V Muránskej Zdychave v prípade, že

izba už bola zaplnená rodinami starších súrodencov, často odchádzali po kratšom prespávaní v komore za rodičmi ku stodolám v chotári. V izbe bola posteľ mladomanželov zvyčajne umiestnená na najnevýhodnejšom mieste, obvykle pri dverách. Prespávanie mladomanželov v komorách zaniklo v druhom — treťom desaťročí 20. storočia. Vo Veľkých Zalužiciach sa už ani najstarší informátori, narodení na prelome storočí, na to nepamätajú, vedia o ňom iba z rozprávania rodičov. Táto skutočnosť bola v obci spôsobená skorým rozpadom rozšírenej rodiny, vzrastom nárokov na bývanie i možnosťou zavčas sa rezidenčne osamostatniť, čo bolo podmienené početným vysťahovalectvom do Ameriky. V sledovaných lokalitách však prespávanie mladomanželov v komore nebolo všeobecne rozšírené. Záviselo od zvyklostí i konkrétnej situácie v tej-ktorej rodine. Tiež neplatilo, že až narodenie dieťaťa umožnilo mladým manželom prechod z komory do izby, ako to formulovala staršia odborná literatúra.⁹ V ukladaní mladomanželov sa skúmané lokality odlišujú od niektorých regiónov západného i vý-

Murovaný trojdielny dom s valbovou strechou z medzivojnového obdobia. Predstavuje indiferentnú formu roľníckeho obydliia. Veľké Zalužice, okr. Michalovce. Foto S. Kovičevičová 1973

Typický urbanistický celok, tvorený tradičnými dvojdielnymi zrubovými roľníckymi domami z druhej polovice 19. storočia. Muránska Zdychava, časť Vyšná Zdychava, okr. Rožňava. Foto J. Podoba 1988

chodného Slovenska, kde ženích s nevestou trávili svadobnú noc obvykle na pôjde.¹⁰

Diskrétny manželský život bolo možné realizovať v letnom období, kedy mladé manželské páry väčšinou nocovali v sene v hospodárskych stavbách. Najuspokojivejšie tento problém riešili v Muránskej Zdychave, kde muži ešte v prvej polovici 20. stor. žili sami alebo s rodičmi v *chýškach* pri chotárnych hospodárskych stavbách, zatiaľ čo ženy, malé deti a starci žili v dedine. Zvyčajne navečer alebo na nedeľu ženy prichádzali za mužmi k stodolám a starší príslušníci rodiny schádzali dolu do dediny. Približne od druhého — tretieho desaťročia 20. stor. sa postupne prestávajú využívať priestory s hospodárskou či skladovacou funkciou na sezónne či príležitostné nocovanie. Ako prvé zaniká využívanie komôr na prespávanie mladomanželov, čo už v recentnom období nebolo všeobecným javom. Mladí začali hneď po sobáši nocovať v izbe spolu s ostatnými príslušníkmi rodiny. Na jednej strane sa prejavila snaha využívať na spánok zvlášť v zimnom období iba obytné miestnosti, čo bolo spojené s úsilím o vyššiu kultúru bý-

vania, na druhej strane sa zmenšovala tolerancia rodiny voči mladým a obmedzila intimita ich súžitia v prvých dňoch spoločného života.

Vo všetkých troch lokalitách platila zásada patrilokálneho usadzovania sa mladomanželov. Priženie *pristaši* boli iba v rodinách, kde nemali mužského potomka. V rozšírených rodinách všetky manželské páry vždy bývali v polyfunkčnej izbe, kde sa tiež spoločne stolovalo (väčšinou z jednej misy). Ako už bolo spomenuté, mladý (najmladší) pár zaujímal najpodriadenejšie postavenie, čo sa prejavovalo nielen umiestnením postele, ale často i pri jedle.¹¹ Vo väčšine prípadov sa spoločne hospodárilo, spoločne sa i varilo. Celá patriarchálna rodina žila pohromade, nedochádzalo tu k separovaniu vo sfére bývania. Ak aj k určitej separácii došlo, kritériom odlišnosti bolo pohlavie, a nie príslušnosť k určitému manželskému páru.¹² Trochu odlišná situácia bola v Muránskej Zdychave, kde existencia hospodárskych stavieb v extraviláne niekedy umožňovala i pri spoločnom hospodárení rozšírenej rodiny aspoň čiastočne separované bývanie manželských párov.¹³

Už začiatkom 20. stor. (vo Veľkých

Zrubový dom so sedlovou strechou. Predstavuje tradičné roľnícke obydlie v obci. Sliache pri Ružomberku, časť Nižný Sliach, okr. Lipt. Mikuláš. Foto J. Podolák 1962

Dvojdielna zrubová chýška s valbovou strechou a bočnou komorou, postavená koncom 19. storočia. Predstavuje pôvodne tradičné sezónne obydlie, ktoré sa v priebehu 20. stor. menilo na trvalé. Chotárne sídlo Paseka, Muránska Zdychava, okr. Rožňava. Foto J. Podoba 1987

Zalužiciach už koncom 19. stor.) začal proces rozpadu rozšírených rodín, zložených z rodičov a z rodín súrodencov. Napriek postupnému presadzovaniu sa oddeleného hospodárenia a v rámci možností i bývania rodičov a rodín dospelých detí sa v Sliachoch a v Muránskej Zdychave ešte v medzivojnovom období udržiavalo spoločné bývanie viacerých rodín ženatých bratov a vo všetkých troch lokalitách až do druhej polovice 20. stor. spoločné bývanie (zriedkavejšie i hospodárenie) rodičov a rodiny jedného syna či dcéry. V 20. stor. sa už mladé rodiny spravidla od rodičov vždy po čase hospodársky separovali. Ale práve v prvých mesiacoch či rokoch spoločného života boli od rodičov závislí. Iba zriedkavo sa mladí osamostatnili hneď po svadbe, niekedy spoločné hospodárenie s rodičmi trvalo i celé desaťročie. Veľmi často s rodičmi bývali v jednom dome či izbe až do ich smrti.¹⁴

I po hospodárskom oddelení od rodičov či súrodencov boli mladí manželia nútení naďalej zotrvať v jednej izbe s ostatnými. Varili a jedli už oddelene,

„aj pri jedle na tej strane sa držali, kde mali postele“ (Sliache). Takéto spolužitie zákonite prinášalo rozpory. Menšie rozpory boli v nerozdelennej rodine, kde podriadené postavenie mladých členov rodiny zaručovalo patriarchálnej organizácii zdanie poriadku a súladu.¹⁵ Iných riešení sa v sociálno-ekonomických podmienkach slovenského vidieka veľa nenašlo. Mladému mužovi sa mohla naskytnúť možnosť „ísť na prístupky“ do bohatejšej rodiny, nebola to však možnosť všeobecne preferovaná. Šťastlivcov, ktorí zdedili či mohli si postaviť dom v prvých rokoch manželstva, bolo iba veľmi málo. Treťou možnosťou bolo bývanie v nájme. Možnosť bývať „v árende“ existovala predovšetkým vo Veľkých Zalužiciach, kde od druhej polovice 19. stor. časť obyvateľstva odchádzala za zárobkami do zámoria a v obci bolo viacero neobývaných domov. Možnosť hospodársky i rezidenčne sa osamostatniť získaním finančných prostriedkov v USA sa využívala i v ostatných dvoch lokalitách. Určitý stavebný rozmach a výstavba domov s rozvinutejšou dispo-

ziciou v prvých troch — štyroch desaťročiach 20. stor. podmienil predovšetkým prílev týchto finančných prostriedkov.

Od prelomu storočí, a najmä po I. svetovej vojne v súvislosti s rozpadom rozšírenej rodiny, určitým vzrastom nárokov na kultúru bývania a presadzovaním sa inovácií v tradičnej stavebnej kultúre nastal v skúmaných lokalitách rozvoj domovej dispozície. Komora sa zmenila na obytnú izbu a pitvor na teplú kuchyňu. Počet obytných miestností so zdrojom tepla tak vzrástol z jednej na dve až tri. Rozvoj domovej dispozície zabezpečil i v takej situácii, keď viaceré príbuzné rodiny obývali rodičovské obydlie, oddelené bývanie už predtým hospodársky separovaných rodín. V prípadoch, keď počet jednotlivých manželských dvojíc bol príliš veľký na to, aby každá rodina mohla obývať jednu izbu, resp. v nej prespávať, došlo aspoň k zníženiu počtu osôb, obývajúcich jednu miestnosť, čo tiež viedlo k zlepšeniu kultúry a hygieny bývania. V Muránskej Zdychave, kde sa vplyvom sociálno-ekonomických a kultúrnych podmienok i v medzivojnovom období stavali väčšinou dvojdielne domy, sa počet osôb obývajúcich jednu obytnú stavbu znižoval sezónnym či stálym zdržianím sa pri hospodárskych stavbách v extraviláne obce. Rast počtu priestorov do určitej miery zabezpečil intimitu života mladých manželov. Skutočnosť, že sa to nerealizovalo v plnej miere, bola spôsobená kultúrnou úrovňou vidieckeho obyvateľstva a vžitými stereotypmi využívania obydlia. Predné izby v mnohých domoch vo Veľkých Zalužiciach a v medzivojnovom období u trojdiel-

ných domov aj v Sliachoch slúžili na reprezentačné účely, často sa vôbec nevyužívali, prípadne iba na prespávanie mladého manželského páru alebo dospievajúcej mládeže.¹⁶ V Muránskej Zdychave sa od dvadsiatych rokov 20. storočia život čoraz viac presúval do chotára a obytné domy v dedine bývali spravidla neobývané. Mladé rodiny sa tak spolu s rodičmi tlačili v malých *chyškách* s jednou obytnou miestnosťou. Ďalší rozvoj úrovne spôsobu bývania vidieckych rodín a v ich rámci i mladých manželov už nebol v tejto vývojovej fáze limitovaný sociálno-ekonomickými, ale kultúrnymi obmedzeniami.

Údaje o bývaní mladých manželov z troch slovenských obcí poskytujú iba parciálny pohľad na sledovanú problematiku. Komplexnejší obraz by pomohli vytvoriť najmä informácie z rozvinutejších oblastí západného Slovenska, z oblastí roztrateného osídlenia, z lokalít s veľkorodinnými formami či s domami s podstrešnými obytnými komorami.

Zmeny v životnej úrovni, spôsobe života i v kultúre všedného dňa v 20. stor., predovšetkým v jeho druhej polovici, postupne podmienili aj odlišné riešenia rezidenčných problémov mladých manželov. V medzivojnovom a povojnovom období zmeny spôsobilo postupné narastanie izbovosti domov, v posledných dvoch — troch desaťročiach najmä migrácia z vidieka do miest či možnosť výstavby vlastného rodinného domu už v krátkom období po sobáši. Riešenie problematiky z najnovšieho časového obdobia nezaraďujeme do rámca tohto príspevku.

POZNÁMKY

1 Slovensko. Ľud — II. časť. Bratislava 1975, s. 965; Kusé údaje o problematike obsahujú aj niektoré regionálne monografie.

2 BOTÍK, J.: Obydlia rozšírených rodín v Honte. Slov. Národop. 17, 1969, s. 53—94; TEN ISTÝ: Rodina ako determinujúci činiteľ foriem obydlia. In: Lidová sta-

- vební kultura. Brno 1981, s. 157—186; — PODOBA, J.: Vplyv dedičskoprávnych noriem na ľudové obydlie moravsko-slovenského pomedzia. Slov. Národop., 30, 1982, č. 2, s. 302—326; TEN ISTÝ: Pretrvávajúce tradičných prvkov v súčasnom spôsobe bývania v obci Veľké Zalužice. Slov. Národop., 33, 1985, č. 2—3, s. 365—385; ŠVECOVÁ, S.: Rodinné a majetkové delenie v ľudovom bývaní. Čes. Lid, 51, 1964, č. 1, s. 1—16; TÁ ISTÁ: Ľudové obydlie a rodinné formy na Slovensku. Národop. Věstník českoslov., II (XXXV), 1967, s. 107—127; TÁ ISTÁ: Vývoj bývania v Trnave pri Laborci. Českoslov. Etnogr., 4, 1965, s. 219—237; — VALENTOVÁ, V.: Využívanie priestorov karpatského ľudového domu na spanie. In: Lidová stavební kultura v československých Karpatech a prílehlých územích. Brno 1981, s. 187—192.
- 3 Bližšiu charakteristiku obcí a ich ľudového staviteľstva pozri: PODOBA, J.: Pretrvávajúce tradičných prvkov, c. d.; TEN ISTÝ: Modifikácia modelu tradičného obydlia slovenskej dediny v 20. storočí. Slov. Národop., 35, 1987, č. 1, s. 72—90; GALLO, J.: Muránska Zdychava. Košice 1983. Tu je uvedená i ďalšia literatúra.
 - 4 Zo Slovenska nemáme zo starších období etnografickým materiálom sprostredkované údaje o riešení problému bývania a rezidenčného osamostatňovania sa mladých rodín. Archívny výskum na túto tému nebol dosiaľ realizovaný, resp. publikovaný. Historicko-etnografický rozbor rezidenčnej jednotky na východnej Morave urobil Jiří Langer, moravský materiál však kvôli mnohým odlišnostiam nie je pre slovenské pomery smerodajný. LANGER, J.: Lidové stavební tradice moravskoslovenského pomezí. Kandidátska dizertačná práca. Bratislava 1982.
 - 5 ŠVECOVÁ, S.: Rodinné a majetkové delenie, c. d., s. 1.
 - 6 Tamtiež, s. 12, 13.
 - 7 ŠVECOVÁ, S.: Ľudové obydlie, c. d., s. 119.
 - 8 C. d. v pozn. 5, s. 12.
 - 9 Napr. BOTÍK, J.: Rodina ako determinujúci činiteľ, c. d., s. 170. Tu je uvedená i ďalšia literatúra.
 - 10 ŠVECOVÁ, S.: Vývoj bývania, c. d., s. 225; — MRUŠKOVIČ, Š.: K niektorým prežitkom v spôsobe ľudového bývania za kapitalizmu na Záhori. Zborník SNM, 56, 1962, Etnografia 3, s. 80; — VALENTOVÁ, V.: Využívanie priestorov, c. d., s. 189.
 - 11 Podradnejšie postavenie sa týkalo predovšetkým mladých neviest. Informátorka zo Sliachov, narodená r. 1907 uviedla, že prvých osem rokov manželstva, kedy hospodárili spolu s rodičmi a ženatými staršími bratmi jej manžela, ona a najmladší slobodný švagor pri jedle vždy stáli.
 - 12 Napr. vo Veľkých Zalužiciach na dvore alebo vonku na dedine spávali len muži, ženy vždy v dome. V Muránskej Zdychave pri chotárných hospodárskych stavbách prevažne iba muži.
 - 13 Platilo to iba v menších rodinách alebo v rodinách, kde mali stodoly vo viacerých častiach chotára, takže pri každej aspoň sezónne alebo sporadicky žil jeden pár. Mnohé rodiny, však i v tomto prípade žili spoločne a migrovali aj s hospodárskymi zvieratmi od jednej stodoly k druhej.
 - 14 Rodičia často bránili hospodárskej i rezidenčnej separácii. Napr. dom č. 706 v Strednom Sliachi, zložený z dvoch dvojdielných bytov, postavil r. 1922 otec pre svojich dvoch synov. Až do smrti otca však všetci bývali spolu v prednej časti, zadnú využívali ako sklad.
 - 15 ŠVECOVÁ, S.: c. d. v pozn. 5, s. 12.
 - 16 Predná (parádna) izba do určitej miery preberá niektoré funkcie (obytné) komory. Prespáva tu dospievajúca mládež i mladí manželia (často iba sezónne), skladuje sa tu šatstvo a cenné predmety, dokonca i niektoré potraviny.

РЕШЕНИЕ РЕЗИДЕНТСКИХ ПРОБЛЕМ МОЛОДЫХ СУПРУГОВ В ТРАДИЦИОННОЙ ДЕРЕВЕНСКОЙ СРЕДЕ

Резюме

Статья занимается решением жилищного вопроса молодых супругов в трех деревенских

областях Словакии — в Муранской Здыхаве, Слиячах при Ружомберке и Вельких Залужичах.

Экономические условия в словацкой дерев-

не до индустриализации страны не предоставляли возможности для прироста народонаселения заработать на жизнь мимо угодья родного села. Итак, каждый из родственников, братьев и сестер должен был прокормиться в селе, следовательно, каждый из них должен был также поселиться в селе. Молодые семьи могли только изредка стать самостоятельными сразу после свадьбы. Если было в Словакии почти закономерно, что невеста переходила в семью мужа, где кроме родителей жили и его холостые, или женатые братья и сестры, то в такой же мере действовало правило, что со временем расширенная семья распадалась, и каждая супружеская пара старалась приобрести свою квартиру. Вследствие экономической ситуации во второй половине 19 века и в начале 20 века отдельные маленькие семьи не могли жить самостоятельно даже после распада расширенной семьи. Хотя они перестали вести хозяйство совместно, оставались жить под одной крышей.

Вопрос резидентского поселения молодоженов в начальный период их совместной жизни следует изучать в зависимости от того, если они жили в рамках совместно ведущей хозяйства расширенной семьи, в одном жилище с разделенными семьями братьев и сестер одного из молодоженов, или им удалось приобрести для себя самостоятельную квартиру. Требования к жилищу были еще несколько десятков лет тому назад в Словакии очень скромными; жилые помещения использовались прежде всего для сна и подготовки пищи и еды. Поэтому наблюдение жилищных проблем молодоженов сосредоточено в статье лишь на нескольких основных кругах проблем: 1. Помещение новобрачных во время брачной ночи, ночлег недолго после свадьбы; 2. Способ решения жилищных проблем молодых супругов в рамках расширенной семьи и в рамках совместного домашнего хозяйства нескольких отдельных родственных семей; 3. Возможность самостоятельного жилища молодой пары (семьи).

DIE LÖSUNG DER WOHNSTZPROBLEME JUNGER EHELEUTE IN DER TRADITIONELLEN DÖRFlichen UMWELT

Zusammenfassung

In der Studie befaßt sich ihr Autor mit der Lösung der Wohnungsfrage junger Ehepaare in drei Dorflokaltäten der Slowakei — in Muránska Zdychava, in Sliac bei Ružomberok und in Veľké Zalužice.

Die Wirtschaftsverhältnisse auf dem flachen Land boten vor der Industrialisierung der Slowakei dem Bevölkerungsüberschuß keine Möglichkeit, seinen Lebensunterhalt außerhalb der Gemarkung seiner Heimatgemeinde zu erwerben. So, wie sich jedes der Geschwister in der Gemeinde ernähren mußte, war auch jedes von ihnen gezwungen, in der Gemeinde Unterkunft zu finden. Nur in seltenen Fällen konnten sich die jungen Familien gleich nach der Hochzeit wirtschaftlich selbständig machen. So wie es in der Slowakei sozusagen gesetzmäßig war, daß die Braut in die Familie des Mannes heiratete, in der außer seinen Eltern auch seine ledigen, gegebenenfalls auch seine verheirateten Geschwister wohnten, war es auch die Regel, daß nach

einiger Zeit die erweiterte Familie zerfiel und daß jedes Ehepaar danach trachtete, eine eigene separate Wohnung zu bekommen. Infolge der mißlichen Wirtschaftslage in der zweiten Hälfte des 19. und zu Beginn des 20. Jahrhunderts konnten sich die einzelnen Kleinfamilien auch nach dem Zerfall der erweiterten Familie bezüglich des Wohnsitzes nicht selbständig machen. Wenn sie auch aufhörten gemeinschaftlich zu wirtschaften, blieben sie doch auch weiterhin im gemeinschaftlichen Haus wohnen.

Die Frage der Ansiedlung junger Eheleute in einer separaten Wohnung in der ersten Zeit ihres gemeinsamen Lebens muß man im Zusammenhang damit untersuchen, ob sie in einer gemeinschaftlich wirtschaftenden erweiterten Familie lebten oder in einer Wohnung zusammen mit den zerteilten Familien der Geschwister eines der Eheleute oder ob es ihnen gelang, für sich eine separate Wohnung zu

bekommen. Noch vor wenigen Jahrzehnten waren in der Slowakei die Ansprüche an das Wohnen sehr bescheiden; die Wohnräume wurden in erster Linie zum Schlafen sowie zur Zubereitung und zum Verzehren der Mahlzeiten verwendet. Deshalb konzentriert sich auch die Untersuchung der Wohnsitzprobleme junger Ehepaare in der vorliegenden Studie nur auf einige grundlegende Problembereiche:

1. Das Zubettgehen der Jungvermählten

in der Hochzeitsnacht, ihr Schlafen in der Zeit kurz nach der Hochzeit;

2. Die Art und Weise wie die Wohnsitzprobleme des jungen Ehepaars im Rahmen der erweiterten Familie und im Rahmen des gemeinschaftlichen Haushalts mehrerer separierter verwandter Familien gelöst wurden;

3. Die Möglichkeiten des jungen Paares (der jungen Familie) einen separaten Wohnsitz zu erlangen und in dieser Beziehung selbständig zu werden.

Svadobný pár. Žakarovce, okr. Gelnica. Foto F. Hideg 1953. NÚ SAV

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 37, 1989, číslo 1—2

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVIČOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparí-
ková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová,
CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc.,
PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leš-
čák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc.,
PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Šte-
fan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosá-
lová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc.,
PhDr. Peter Slavkovský, CSc., PhDr. Vie-
ra Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Leninovo
nám. 12

Vytlačili Tlačiarne Slovenského národné-
ho povstania, št. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 40,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijí-
ma PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dičia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1989

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой
Академии Наук

Год издания 37, 1989 № 1—2

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Боžена Филова и Д-р Зора
Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Лени-
ново нам. 12

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 37, 1989, Nr. 1—2. Erscheint vier-
mal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Leninovo
nám. 12

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 37, 1989, No. 1—2

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Leninovo nám. 12

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Année 37, 1989, No. 1—2

Parait quatre fois par an. Editions de
VEDA, maison d'édition de l'Académie
slovaque des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Leninovo
nám. 12

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

Index 49 616
Cena Kčs 40,-